

Kiulu

AAPO. Talo ilman aitan polulla astelevata emäntää on niinkuin pilvinen päivä, ja sen perheenpöydän päässä asuu ikävyys kuin riutuva syksy-ilta. Mutta hyvä emäntä on talon kirkas aurinko, joka valaisee ja lämmittää. - Katso: ensimmäisenä jättää hän aamulla vuoteen, sotkee taikinansa, rakentaa miehellensä suurusta pöytään, evästä heidän metsään ja siitä kiirehtii hän kiulu kourassa tarhaan, lypsämään kirjavan karjansa. Nyt hän leipoo, hyörii ja pyörii; nyt on hän pöydän ääressä, nyt keikahtaa hän tuolla peräpenkin päässä leipä kämmenillä, ja nyt hän pyrynä kohentelee uunia, joka ammentaa hohtavasta kidastansa tulta ja savua. Nyt hän, leipäin noustessa viimein itsekin, lapsi rinnoilla, einehtii, syö kimpaleen leipää, paistetun silakan ja ryyppää haarikosta piimää päälle. Mutta eipä unohda hän halliakaan, talon uskollista vartijaa portaalla, eikä kissaa, joka unisena uuninpäältä killistellen katsahtelee. - Ja nyt hän taasen hyörii ja pyörii, kääntyy ja keikkuu, sotkee vielä toisen taikinan kaukaloonsa nousemaan, leipoo sen leiväksi ja paistaa, ja virtana juoksee hiki hänen otsaltansa. Mutta katso: päivän laskiessa on hänellä leivät katossa, varras ladottuna vartaasen, joista raitis elämä liehahtaa alas. Ja silloinpa, miesten tullessa metsästä, vartoo heitä höyryävä illallinen pestyllä pöydällä. Mutta missä on emäntä itse? Tuolla hän pihalla taasen lypsää vääräsarvisia nautojansa, ja kiulussa helluu rieskan sohiseva vahtoinen harja. - Niin hän hyörii ja pyörii, niin hän kääntyy ja keikkuu; ja vasta, koska toiset jyräävät jo sikeimmässä unessa, kallistuu hän siunaten vuoteellensa. Mutta eihän vielääkään ole työnsä ja toimensa kaikki. Tuskittelematta hän yön kuluessa nousee sijaltansa hetkettäisin, tunnittäisin, nousee viihdyttämään pienoista lastaan, joka tuossa itkee hyyryttelee kehossansa. - Tämä, veljet, on oivallinen emäntä.

Aleksis Kivi, Seitsemän veljestä (1. luku)

Rupesivat viimein Timo ja Simeoni rakentelemaan ehtoollista; mutta muut nostelivat lyhteitä sisään. Aukaisivat he siteet, levittelivät oljet permannelle noin korttelin paksulta, mutta paksummalta parvelle vielä, jossa he tavallisesti viettivät iltansa ja yönsä. - Valmis vihdoin oli ehtoollinen: seitsemän reikäleipää, kaksi tammipöytyrillistä höyryävää karhun-lihaa ja kiulullinen olutta seisoi pöydällä. Itse olivat he keittäneet oluensa, muistain tarkasti äitinsä menetystä tämän juoman panossa. Mutta olivatpa sen laittaneet väkevämmäksi tavallista talonpojan olutta. Mustanpunaisena kuohui se kiulussa; ja jos kannullisen sitä nielaisit, tunsitpa hieman huimausta aivossas. - Mutta pöydässä istuivat he jo kaikki, nauttien lihaa ja leipää ja kiulusta vaahtoavaa olutta.

Aleksis Kivi, Seitsemän veljestä (5. luku)